

Ministru prezidenta Valda Dombrovskā uzruna Latvijas eiro konferencē

Dāmas un kungi,

Esiet laipni aicināti Latvijā un sveikti ar dalību Latvijas eiro konferencē!

2014. gada 1. janvārī Latvija kļuva par 18. eirozonas dalībvalsti. Latvijas kļuva par pirmo eirozonas valsti, kas sekmīgi spējusi tikt galā ar valsts finanšu un konkurētspējas krīzi fiksēta valūtas kursa apstākļos. Tātad Latvija ir ne tikai izpildījusi Māstrihtas kritērijus, bet arī pierādījusi savu spēju tikt galā ar tām pašām problēmām, kuras šobrīd nomocījušas virkni eirozonas valstu.

Savukārt pēc nedēļas jau apņēma 10 gadi kopš Latvijas tauta referendumā nobalsoja par iestāšanos Eiropas Savienībā – toreiz 2/3 Latvijas tautas atbalstīja pievienošanos ES, kas liecināja par nepārprotamu un skaidru atbalstu Latvijas centieniem integrēties Eiropas Savienībā. Šajos desmit gados esam spējuši mācīties no savām kļūdām, uzkrāt pieredzi un nostiprināt Latvijas ietekmi starptautiski – tur būtiskākais ieguldījums bijis Latvijas uzņēmējiem, kuri šajā laikā spējuši izveidot Eiropā un pasaulē atpazīstamus zīmolus.

Veikto strukturālo reformu rezultātā Latvija šobrīd ir starp valstīm ar vislielāko izaugsmes potenciālu ES. Kā nupat atzīmēja budžeta eirokomisārs Levandovska kungs, Eiropas komisijas monetāro un ekonomisko lietu direktorāts Latviju ir ierindojis starp 4 centrālās un Austrumeiropas valstīm ar vislielāko izaugsmes un konverģences potenciālu līdz 2022. gadam. Tas ir apliecinājums mūsu paveiktajam ekonomikas sakārtošanā un labu izaugsmes priekšnosacījumu radīšanā, kur būtiska loma ir tieši eiro ieviešanai.

Latvija pievienojas eirozonai laikā, kad tā pārdzīvo dziļāko krīzi tās vēsturē. Tādēļ nav pārsteigums, ka jautājums, ar kuru saskaros visbiežāk, ir kādēļ tieši šobrīd Latvija izlēmusi iestāties eirozonā.

Ja pirms 10 gadiem eirozona bija ekskluzīvs klubs, kurā iestāties vēlējās visi, tad šobrīd valstis ir kļuvušas daudz piesardzīgākas. Un tas ir saprotams - eirozonas krīze, kas ilgst nu jau 4 gadus ir vairojusi šaubas un skeptisku attieksmi pret monetāro savienību.

Tomēr, atbildot uz jautājumu, kādēļ Latvija izvēlējās pievienoties tieši šobrīd, tam protams ir virkne praktisku apsvērumu. Taču šoreiz es vēlos uzvērt ko citu, proti - šādās situācijās ir svarīgi spēt atšķirt īstermiņa svārstības no ilgtermiņa tendencēm. Pašreizējā krīze, lai arī cik nepatīkama, ir vien dabiska ciešākas ekonomiskās integrācijas procesa sastāvdaļa.

Globālās konkurences apstākļi nosaka - lai saglabātu konkurētspēju nākotnē, valstīm būs jāveido arvien ciešākas ekonomiskās saites; reģionālā ekonomiskā integrācija ir būtisks priekšnosacījums valstu konkurētspējai nākotnē. It īpaši tas attiecas uz mazām valstīm un īpaši svarīgi tas ir Eiropā, kurā ir daudz relatīvi mazu valstu. Ir ļoti grūti iztēloties, kā sadrumstalota Eiropa ar desmitiem sīku valūtu, un dažādu stratēģiju konkurētspējas celšanai spētu veiksmīgi konkurēt nākotnē. Un tieši tāpēc, ka Eiropas nākotne bez eirozonas nav iedomājama, Latvijas interesēs ir kļūt par monetārās

savienības daļu, tādējādi ievērojami uzlabojot savas ekonomiskās izaugsmes izredzes ilgtermiņā.

Taču tikpat svarīgi kā spēt atšķirt svārstības no tendencēm, ir svarīgi apzināties, ka ciešāka ekonomiskā integrācija ir vien konkurētspējas priekšnosacījums, taču pati par sevi tā negarantē panākumus. Tādēļ runājot par pašreizējo krīzi, jāatzīst, ka pašos pamatos tā ir konkurētspējas krīze.

Pastiprinātā uzmanība, kas Latvijai tiek veltīta šobrīd, kad tā grasās pievienoties eirozonai, lieku reizi atgādinās par mūsu veiksmes patieso cēloni. Tā nebija taupības politika, bet gan valsts finanšu sakārtošana un strukturālo reformu veikšana, kas ļāva mums atgūt konkurētspēju. Es ceru, ka mūsu pieredze kalpos par iedvesmu un dos jaunu grūdienu sen nepieciešamu reformu veikšanai ES līmenī.

Pirmkārt runa ir par banku savienības izveidi. Tā ir būtisks priekšnosacījums tam, lai eirozona spētu atgriezties pie veselīgas izaugsmes. Eirozonas banku vājās bilances liedz tām atsākt kredītēšanu. Savukārt, bez kredītēšanas stabilas izaugsmes atjaunošanās ir maz ticama. Banku savienības izveide pārrautu savstarpējās atkarības cilpu starp vājām bankām un parādu nastas nomāktām valstīm.

Otrkārt, runājot par konkurētspējas celšanu ilgtermiņā jāatzīmē, ka plānojam aktīvi aizstāvēt tādu Eiropas konkurētspējai būtisku iniciatīvu straujāku virzību kā vienotā digitālā tirgus izveidi, vienotā tirgus pakalpojumiem pabeigšanu, kā arī brīvās tirdzniecības līgumu ar ASV un citām partnervalstīm noslēgšanu. Šo iniciatīvu realizēšana pilnā apjomā dotu papildu izaugsmi 7% no IKP apmērā. Šobrīd, kad vairums eirozonas valstu stagnē vai piedzīvo izaugsmi kas nepārsniedz 1% no IKP, šo iniciatīvu ieviešana nodrošinātu izeju no krīzes, kā arī daudz labvēlīgākus apstākļus ES tālākajai izaugsmei. Jāpiezīmē, ka vienotā digitālā tirgus paplašināšana un pilnveidošana būs Latvijas prezidentūras ES 2015. gadā viena no prioritātēm.

Jau iepriekš daudz ticis runāts par to, ka eiro ieviešana dos vairākus konkrētus ekonomiskus ieguvumus – stabilāku finanšu vidi, zemākas procentu likmes, zemākas tirdzniecības izmaksas un vienkārši ērtāku dzīvi. Taču, lai arī šie ieguvumi ir būtiski, paši par sevi tie nespēs celt Latvija labklājību skatoties ilgākā termiņā. Tādēļ nav nepareizi sacīts, ka eiro ieviešana nav brīnumlīdzeklis, ar eiro ieviešanu darbs nebeidzas.

Šie ieguvumi paši par sevi neatbrīvo mūs no nepieciešamības turpināt veikt pasākumus, kas stiprina mūsu konkurētspēju un kas nodrošinās labklājības pieaugumu ilgtermiņā.

Divi tuvākajā nākotnē visbūtiskākie izaicinājumi Latvijas konkurētspējai ir eksportspējīgā sektora lomas Latvijas tautsaimniecībā palielināšana, kā arī nevienlīdzības mazināšana.

Nemot vērā to, ka turpmāk tieši produktivitātes pieaugumus būs galvenais iedzīvotāju labklājības pieauguma avots, tad ir īpaši svarīgi nodrošināt apstrādes rūpniecības un citu eksportspējīgo sektoru īpatsvara pieaugumu mūsu tautsaimniecībā. Jo tieši šajos sektoros, produktivitātes pieauguma potenciāls ir vislielākais. Koncentrējot resursus tādu industriju atbalstam, kas spēj ražot un sniegt pakalpojumu ar augstu pievienoto vērtību, ir efektīvākais veids kā nodrošināt kopējā labklājības līmeņa pieaugumu valstī.

Otrkārt, jāmin augstā nevienlīdzība kā būtisks Latvijas konkurētspēju negatīvi ietekmējošs faktors. Latvijā ir viena no valstīm ar visaugstāko ienākumu

nevienlīdzību ES un šis apstāklis ir īpaši izcelts 2011. gadā veiktajā Latvijas konkurētspējas novērtējuma ziņojumā. Augstā nevienlīdzība kavē realizēt Latvijas izaugsmes potenciālu pilnā apmērā. Sekojoši, nevienlīdzības mazināšana ir izvirzīts kā viens no NAP mērķiem.

Reaģējot uz šo problēmu, pēckrīzes periodā lielākā daļa resursu tiek koncentrēta tieši nevienlīdzības mazināšanai. Darbs rit pie darbaspēka nodokļu mazināšanas, minimālās algas celšanas, zemāk atalgoto valsts sektorā strādājošo algu celšanas. Tāpat līdzekļi tiek veltīti veselības aprūpes kvalitātes palielināšanai, kā arī dažādu sociālo pakalpojumu uzlabošanai, tādējādi ceļot sociāli vismazāk aizsargātākās sabiedrības daļas dzīves kvalitāti.

Nākamā gada budžeta kontekstā ir panākta vienošanās par minimālās algas celšanu līdz 320 eiro, AAP celšanu līdz 165 eiro, NM celšanu līdz 75 eiro.

Taču nevienlīdzības mazināšana nav viena budžeta jautājums. Ja patiesi vēlamies pēc 10 gadiem būt vienlīdzīgāka sabiedrība, tad būs jāveic ieguldījumi izglītībā un veselības aprūpē, jāveido nodarbinātību veicinoša nodokļu politika, kā arī jāturpina pakāpeniska minimālās algas celšana.

Gluži kā jaunā gada iestāšanās bieži vien bez jebkāda racionāla iemesla mēdz kalpot par atskaites punktu kaitīgu ieradumu atmešanai vai jaunas dzīves sākšanai, arī eiro ieviešana tiek zināmā mērā tiek uzlūkota kā iespēja uzsākt jaunu posmu Latvijas attīstībā, simboliski noslēdzot pēckrīzes jeb atgūšanās posmu.

Taču ir arī zināms racionāls pamats, kādēļ eiro ieviešana varētu sekmēt jauna posma Latvijas attīstībā sākšanos. Krīzes un pēckrīzes perioda pieredze mūs ir novedusi pie vairākām būtiskām atziņām, kas mums būs īpaši noderīgas atrodoties eirozonā. Proti, šī pieredze ir mainījusi mūsu priekšstatu par to, kā valsts sasniedz labklājību un kas ir tās pamatā – reālās darba samaksas pieaugums, kas balstās produktivitātes pieaugumā, budžeta tēriņi, kas nepārsniedz ienākumus un apņemšanās šos noteikumus ievērot pastāvīgi.

Es patiesi ceru, ka eiro ieviešana Latvijai kalpos kā atspēriena punkts kvalitatīvākai un iekļaujošākai izaugsmei nākotnē.